

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno.

Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni; za četrť leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejévanja 5. in 20. vsacega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit - vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon šte. 216.

V Ljubljani, 25. novembra 1906.

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Vabilo na naročbo. **Zadruga:** Dosedanje izkušnje s konsumnimi društvi, njih nadaljni razvoj in njih razmerje h kmetijskim zadrugam. Zvezina skupščina. Podpore. Osrednja zveza nemških gospodarskih zadrug na Češkem. Srbska gospodarska društva na Ogrskem. Pregled. — **Gospodarsko berilo:** Dansko in Švedija, uzorni poljedelski državi. Gospodarski odnošaji u Istri. Učiteljski tečaj na kmetijski šoli na Grmu. Sklep šolskega leta na kranjski kmetijski šoli na Grmu. Male vesti. Inserati.

Vabilo na naročbo.

Z novim letom dospe „Narodni Gospodar“ v osmo leto svojega obstanka.

Nočemo se hvaliti z dosedanjimi vspehi, mi gledamo naprej in gremo naprej po poti, ki smo si jo zasnovali in spoznali za pravo.

„Narodni Gospodar“ je glasilo „Zadružne zveze“ — toraj je v zvezinem namenu označen naš program in ta naš program je: najti, rešiti, ojačiti in družiti vse gospodarske sile na slovanskem avstrijskem jugu in tako ustvariti veliko, nepremagljivo gospodarsko moč.

Zvesto se bomo držali tega programa in ga brez vseh ozirov zvrševali, ker smo prepričani, da je to glavni predpogoj za obstanek naroda.

„Narodni Gospodar“ hoče biti zrcalo našega narodnega gospodarstva, posebno pa jugoslovanskega zadružništva, spada torej v vsako hišo, kjer je kaj smisla za gospodarstvo in posebno za zadružništvo.

Svoje sotrudnike prosimo, da nas podpirajo tudi v bodoče; posebno pa še prosimo naše zadruge in zadrugarje, da nas zalagajo s vsakojakimi poročili o svojem zadružnem in splošno gospodarskem delovanju.

List bode izhajal kakor do zdaj, 10. in 25. vsakega meseca in bode obsegala vsaka številka vsaj 16 strani.

Cena listu je:

za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za četrť leta 1 K.

Člani »Zadružne zveze« dobivajo list brezplačno.

Člani zadrug, ki so članice »Zadružne zveze« dobivajo list na leto za 3 K; tem priporočamo list še posebno radi tega, ker najdejo v njem podatke o delovanju svojih zadrug.

„Narodni Gospodar“ se naroči pri „Zadružni zvezi“ ali pa pri bližnjem poštnem uradu.

ZADRUGA.

Prvi avstrijski zadružni shod.

(Nadaljevanje.)

Dosedanje izkušnje s konsumnimi društvi, njih nadaljni razvoj in njih razmerje h kmetijskim zadrugam.

(Poročevalec: Ivan Rožman — Ljubljana.)

Dovolil si bom, govoriti o vrsti zadrug, ki na prvi pogled mogoče ne sodijo v razgovor na kmetijskem zadružnem shodu, namreč o konsumnih društvi:

Pri nas vlada namreč napačno mnenje, da so konsumna društva le tam umestna, kjer si je industrija uslužbila cele vrste delavcev, tam pa — v mirnih kmetijskih selih, kjer se še ne dvigajo tovarniški dimniki proti nebu, kjer si kmet obdeluje polje in se bavi le s kmetijstvom, — da ni prostora za konsumna društva.

Pri dosedanji organizaciji našega kmetijskega zadružništva se je, najbrže brez namena, oziralo na to dejstvo — kajti skoro vse zadružništvo vidi v kmetu le producenta, le njega varuje, ojačuje — medtem ko se za kmeta kot konsumenta nihče ne zmeni.

Vendar bi bilo zelo neumestno prezirati važnosti, katere ima kmetovalec kot konsument. Moderno denarno gospodarstvo že sega v najoddaljene vasi in vasice — naturalno gospodarstvo se ob enem umiče.

Kmetovalec ne porabi več svojih pridelkov za se — temveč jih proda — z dobljenim denarjem si pa nabavi vse potrebno blago. In če se oziramo po kmetijskih delavcih, vidimo, da i oni zahtevajo denarno plačilo za svoje delo, z denarjem pa si potem nabavijo potrebno blago.

Kmetovalec je toraj kot konsument postal uvaževanja vreden činitelj in mi zadrugarji smo dolžni vso našo pozornost obračati njemu kot takemu.

Tu pa srečamo mnogokrat starega znanca — oderuštvo. Svoje dni je bilo oderuštvo razširjeno kot denarno oderuštvo, po tem pa nastopa kot blagovno oderuštvo. To oderuštvo pa provzroča mnogo škode kmetovalcu, kakor tudi delavcu.

Naše raiffaisenovke so izvršile pravo Herkulovo delo, kajti, kakor je Herkul osnažil egejski hlev — tako so naše raiffaisenovke osnažile vasi in sela toli pogubnega denarnega oderuštva. Njim in le njim je bilo mogoče prodreti v najskritejša njegova skrivališča — ter ga odstraniti.

Kakor je zadružništvo odstranilo denarno oderuštvo — tako tudi lahko odstrani blagovno oderuštvo — in sicer po konsumnih društvi.

Nečem vam tukaj predočiti slike blagovnega oderuštva — saj bi tudi slika ne bila lepa — pripomniti hočem le, da to oderuštvo najbolje cvete v

onih krajih — kateri so oddaljeni od modernih prometnih sredstev; — kajti tam se posameznikom najlažje posreči bedo in nevednost konsumenta za svoje namene izrabljati.

Ker pa smo mi južni Slovani tako srečni, da pogrešamo v naši sredini mnogokrat celo najpotrebnejša moderna prometna sredstva, zato je pa posebno pri nas cvetelo blagovno oderuštvo. Tukaj tudi tiči vzrok, zakaj so Jugoslovani jeli ustanavljati konsumna društva.

Ko so se osnovala prva konsumna društva, žalibog naši kmetovalci in njih voditelji še niso imeli nobene praktične izkušnje — pogrešali so tudi zadrugne zveze, katere bi jim zamogle pomagati pri ustanovitvi takih društev. Pred vsem pa še ni delovala „Splošna zveza avstrijskih zadrug“, katera bi jih poučila, eventuelno podpirala. Zato se ne smemo čuditi, da so ta društva le skromno životarila, da celo nekaterih od njih ni več.

Kot pravi zadrugarji smo seveda iskali in tudi našli vzroke, radi katerih konsumna društva niso imela pravega uspeha. Najvažnejše vzroke hočem tu kratko omeniti.

Pred vsem manjkala je vodjem konsumnih društev potrebna in zadostna trgovska izobrazba, zato so se pri naročbi blaga, pri spravljani, pri prodaji, pri računstvu i. t. d. vrinili marsikateri pogreški. Bilo tudi ni nobene zveze, katera bi konsumnim društvom preskrbela blago, bila so pri nakupu docela sebi in trgovčevi milosti prepuščeni.

Trgovec je z konsumnimi društvi kaj rad kupčeval — ker je imel računati na gotovo plačilo.

Ker je pa trgovec kmalu spoznal, da vodje konsumnih društev o trgovini kaj malo razumejo — in je povrh v konsumnih društvi še videl neljubega konkurenta — jim je z najmirnejšo vestjo natvezil najslabše blago. Pri naročilih blaga godilo se je najčesče tako-le:

Fino, elegantno oblečeni trgovski potnik pripeljal se je z nebroj kovčeki in često s krivim nosom — pred konsumno društvo.

Vodjo prodajalne se pozdravi z „gospod kolega“, ponudi se mu par smodk, ob enem se mu pa za božič obljubi lepa obleka, saj se je nadejati dobre kupčije.

Sedaj pokličejo načelnika; ta je najčesče poploma preprost kmet, ki pride naravnost iz hleva ali pa od polja. In na tega se sedaj vsuje cela vrsta častnih priimkov — gospod načelnik tu, gospod ravnatelj tam — tako dolgo, dokler ni mastno naročilo pisano in tudi podpisano.

Pri blagovnem oderuštvu je bil glavni činitelj kredit. Ljudje so se navadili vzeti blago na upanje — in tako so storili tudi pri konsumnih društvi.

Če bi bila imela konsumna društva zadostna lastna denarna sredstva, bi že še lahko nekaj časa dajala na upanje.

Ker pa naša združna postava žalibože nima nobene točke, katera bi predpisala večje deleže pri konsumnih društvih, so se v pravilih določili deleži le po 1 K.

Ker konsumno društvo ni imelo v deležih lastnih sredstev, je moralo iskati kredit, se zadolžiti — ogromne obresti plačati — dokler končno ni bilo prezadolženo.

Slednjič so jih tudi trgovci sovražili in preganjali.

Trgovci so videli v konsumnih društvih svoje uničevalce. Zato so si snovali lastne organizacije, katere so imele nalogo nadzorovati in ovaditi konsumna društva.

Če bi zamogli z röntgejevimi žarki presvetiti registraturo tega ali onega ministerstva, kako mnogo ovadb o konsumnih društvih bi tu našli!

Konsumna društva so kmalu uvidela, da tako ne more iti dalje. Zato so tudi poskušala in se trudila spoznale nedostatke odpraviti.

Pred vsem so si poiskala zvezo, kateri so se priklopila; zvezo, katera jim je preskrbovala dobro blago, jih poučevala in revidirala — ter jim ob enem posojevala denar za primeroma male obresti.

Jugoslovani imamo prilično 100 zadrug, katere so konsumna društva. Največ teh zadrug se je priklopilo „Zadružni zvezi“ v Ljubljani. Da je zamogla „Zadružna zveza“ bolje in obširneje skrbeti za konsumna društva, je osnovala posebno zvezo, ki se peča le z oskrbo blagóvnega prometa.

Zveza je zahtevala, da so se mali deleži po večjih nadomestili, — pri snovanju novih društev pa je določila — da se v pravila stavijo večji deleži.

Konsumna društva so tudi nehala dajati na upanje, povsod se naj zahteva takojšno plačilo, kar se seveda more le polagoma uvesti. Tako so si konsumna društva zasigurala svoj obstanek, trgovcem pa se je napadanje otežkočilo.

Sčasoma bodo trgovci, prisiljeni po konsumnih društvih, spoznali, da se mora trgovina popolnoma uslužiti ljudstvu, oziroma konsumentu, in da ne bo več prilike, da bi posamezniki obogatili.

Konsumna društva morejo v trgovini provzročiti prevrat; one nečejo in ne morejo uničiti trgovskega stanu, one ga morejo le reformirati.

Trgovec, ki ima danes sam odgovornost za svojo trgovino, naj bi se uslužbil pri konsumnih društvih; tu bi bil lahko v pravem pomenu trgovec, deloval bi lahko uspešno za blagor ljudstva — saj bi ga ne morila več misel na lastno zgubo, ob enem pa tudi ne bi zamogel več prežati — na obogatenje.

Ker nečem, da bi se mi očitalo, da pòjem pesem bodočnosti, hočem se povrniti k bistvu konsumnih društev.

Kaj hočejo pravzaprav konsumna društva?

Konsumna društva hočejo doseči, da se ljudstvu olajša oziroma poceni nabavljenje vsakovrstnega blaga in sicer tako, da društvo skupno nakupuje razno blago, katero potem po malem oddaja članom. — Proda naj se pa ne samo po ceni — temveč tudi dobro in nepokvarjeno blago.

Konsumna društva hočejo torej konsumcijo izboljšati — omogočiti hočejo, da postane gospodarska.

O konsumciji sami ne bodem izgubljal dosti besed; saj mi gotovo nihče ne bode oporekal, da je konsumcija največje važnosti v narodnem gospodarstvu.

Vsa naša produkcija je vendar le sredstvo, katero naj omogoči katerokoli konsumcijo.

Konsumcija je končni smoter in ob enem tudi največji predpogoj produkcije — obe bi lahko imenovali sestri, katerih ena je od druge popolnoma odvisna.

Ker torej konsumna društva stremijo, kmetovalčevo konsumcijo izboljšati, kar tudi lahko dosežejo, če se po gori navedenih pogojih ravnaajo, — hočem jih še enkrat kratko navesti:

popolno pridruženje h kaki zvezi,

večji deleži,

prodaja le članom,

in končno prehod k lastni produkciji,

stavim sledeči predlog, s prošnjo, da se sprejme:

„Prvi avstrijski gospodarski zadružni shod, pripozna, da so konsumna društva važno sredstvo v svrhu izboljšanja konsumcije kmetovalcev — in priporoča zato, da se organizaciji konsumnih društev obrača največjo pozornost.“

To je toraj oni grozni referat, ki je razburil duhove nekaterih slovenskih obiskovalcev zadružnega shoda, — ki so sicer nastopali kot zastopniki celjske zveze — ta je napolnil nekaj predalov zadružništvu nasprotnega časopisja.

Predlog bil je odklonjen, pa ne radi tega, ker je g. Andrej Gabršček iz Gorice, ki je tudi zastopal celjsko zvezo, rotil Čehe, naj glasujejo proti predlogu, temveč radi tega, ker se je zadružni shod vršil na Dunaju, kjer se je par dni prej demonstriralo proti konsumnim društvom.

Vrh tega je bilo največ zborovalcev iz Nižje-avstrijskega in Moravskega, kjer konsumnih društev ne poznajo, temveč kot kmetijski dogmatiki, snujejo samo le strogo kmetijske zadruge.

A tudi tam niso proti snovanju konsumnih društev kmetovalci, nasprotovali so samo le trgovci, gostilničarji, učitelji in drugi, ki so zastopali zadruge.

Na shodu navzoči kmetovalci so se pa za konsumne zadruge ogreli; po zborovanji prišli so k referentu ter mu izjavili, da so le voditelji njihovih zadrug proti konsumnim zadrugam, kmetovalci sami pa si je želijo.

Naprosili so toraj referenta, da na prihodnjem zadružnem shodu spet predava o konsumnih društvih.

Zvezina skupščina,

dne 20. avgusta 1906.

(Konec.)

5.) Volitev šest članov zvezinega odbora.

V smislu pravil izstopijo iz odbora gospodi: Franc Jaklič, dr. Matko Laginja, Franc Stanovnik, dr. Ivan Šusteršič, Anton Žumer; pred skupščino je umrl vrh tega Zvezin podpredsednik g. Josip Jeglič.

Vsled tega ima voliti skupščina šest članov odbora.

Skupščina sklene soglasno z ozirom na § 27. 4. odstavek združnih pravil, da se volitev izvrši per aclamacionem.

Skupščina izvoli nato per aclamacionem v Zvezin odbor sledeče gg.: Fran Jaklič, dr. Matko Laginja, Ivan Mahulja, dr. Vladislav Pegan, Ivan Stanovnik, dr. Ivan Šusteršič.

6. Volitev nadzorstva.

Skupščina sklene soglasno, da se tudi nadzorstvo voli per aclamacionem, ter voli v nadzorstvo per aclamacionem sledeče gg.: Iv. Hladnik, Ivan Podlesnik, Matija Rant, dr. Viljem Schweitzer, Konrad Texter.

7. Poročilo o revizijah, koje je izvršila Zveza pri svojih članicah.

Uradni ravnatelj g. Ivan Rožman poroča kot nadrevizor o izvršenih revizijah. Poročevalec navede vse najdene nedostatke ter iste tudi pojasni.

Pri vsakem nedostatku navede, kako naj se iste odpravi.

Skupščina vzame poročilo na znanje ter priporoča, da se na podlagi najdenih nedostatkov priobčijo v „Narodnem gospodarju“ primerna navodila.

8. Prememba pravil.

Skupščina soglasno sklene premembo pravil v §§ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 52, 53, 54.

Namen te premembe je bil, omogočiti Zvezi ustanovitev podružnic v posameznih deželah, kakor tudi razširiti članstvo tudi na druga gospodarska podjetja n. pr. živinske zavarovalnice itd.

9. Slučajnosti.

Župnik g. I. Kolarič, zastopnik hranilnice in posojilnice v Laškem, predlaga, naj se ustanovi pri Zvezi poseben likvidacijski zaklad, s kojim bi se omogočilo zadrugam, ki so prisiljene se razdružiti in to ne po lastni krivdi, gladka likvidacija.

Ta predlog se odkazuje zvezinemu načelstvu, da ga pri jedni bodočih skupščin postavi na dnevni red.

S tem je bila zvezina skupščina končana. Predsednik se zahvali vsem skupščinarjem za vztrajnost, ker se je skupščina vršila več ur ter izreka veselje, da so skupščinarji opetovano posegli v debato, vsled česar je skupščina bila jako živahna.

Nato zaključi predsednik skupščino.

Po skupščini se je vršil skupen obed, kojega je priredila skupščinarjem del. družba „Union“.

Pri skupnem obedu dr. g. Krek nazdravi vsem združnikom, prijateljem, sovražnikom, ki nam dajejo korajžo, nazdravi zlasti zastopnikom hrvaških zadrug in navzočemu Srbu, češ, uresničuje se beseda nad nami: Od Triglava do Balkana.

G. Faschingbauer nazdravi „Zadružni zvezi“ in njenemu načelniku.

G. dr. Laginja nazdravi gostoljubnemu predsedniku „Uniona“ g. dr. Gregoriču, ter predlaga, da navzoči to gostoljubnost plačajo v tem, da nabero med seboj prispevek za „Družbo sv. Cirila in Metoda“. Udeležniki so takoj zložili lepo svotico za slovensko in istrsko „Družbo sv. Cirila in Metoda“.

G. dr. Gregorič vzpodbuja združnike, naj s prihranki svojih društev podpirajo industrijalna domača podjetja s tem, da jemljejo delnice. Tako bomo postali v svoji deželi svoji gospodarji, če ne, bo tuji kapital, ne pa domači, porabljal prirodne sile naše domovine.

G. Kolar nazdravi g. dr. Laginji, požrtvovalnemu rodoljubu, možu poštenjaku, ki s svojim nesebičnim delom toliko koristi istrskemu ljudstvu.

G. Vrsalović (Brač) zahvali Slovence za sprejem ter naglašja, da je dalmatinsko združništvo začelo procvitati šele s tistim trenutkom, ko se je zvezalo s slovenskim; pozdravlja brata Srba g. Maksimovića, ki je, dasi pravoslaven, prišel med nas in vidi, da delamo tu vsi po istih načelih za resnično korist ljudstva. Izkušnja uči, da tista društva, ki se tesno oklepajo „Zveze“, prospevajo, druga pa ne. Sedanji napredek nam kaže, da bomo premagali vse težave in si priborili gospodarsko svobodo.

G. Rožman prebere došle brzojavke, ter nazdravi jugoslovanski gospodarski vzajemnosti.

G. Hanibal Škerlj (Trst-Sv. Ivan) v imenu sve-toivanskih rodoljubov zahvaljuje „Zadružno zvezo“, da se je z njeno pomočjo začelo zadružno življenje v njegovem kraju; posebno pozdravlja zvezo s Hrvati in Srbi.

G. dr. M. Laginja naglašja, da je zadružna organizacija v pomoč bednemu narodu, in zato je prospela baš zaradi tega, ker so ji od začetka stali na čelu siromaki in ne bogatini. V Istri smo začeli z borimi 600 gld., in prošlo leto je imela puljska posojilnica že 3 milijone prometa. Sedaj imamo v „Zadružni zvezi“ pomoč za visoke svote brez težav. Ta napredek je skoro neverojeten in kaže, kakšna moč je v zadružni ideji. Zato pa bomo delali, da postane vedno tesnejša zveza Istre z „Zadružno zvezo“.

Sledile so še razne napitnice in slednjič so se razšli zborovalci, veseli dosedanjih uspehov in polni nad za bodočnost.

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
							vloženo		vzdignjeno		dano		vrnjeno		
	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	
Baderna	3904	79	1897	39	4802	18	2470	—	121	10	1311	35	217	07	—
Barban	3119	44	3346	17	6465	61	20	—	—	—	1800	—	806	—	346
Baška	107321	73	102757	47	207079	20	95892	63	27324	60	6316	—	4319	32	170
Beram	5841	90	5476	92	11318	82	4780	—	707	—	4610	—	581	42	112
Biograd	3383	39	5140	—	8523	39	196	—	181	—	4954	—	2950	—	384
Blagovica ?															
Bled za blejski kot	29341	68	29095	90	58437	58	6254	—	3801	08	6254	—	3490	—	171
Bloke	15516	83	13023	40	28540	73	4908	—	3034	43	7800	—	9086	35	371
Boh. Bistrica	15950	81	17371	13	35321	94	6919	52	10666	35	4800	—	2230	—	104
Boljun	29938	64	29204	54	59143	18	11424	51	7376	18	13766	28	3718	34	76
Boljunec	6813	28	6585	40	13398	68	555	—	470	—	6040	—	283	50	116
Borovnica	11062	92	11011	81	22074	73	5045	—	1580	15	6900	—	1520	—	296
Buzet	40593	87	37668	21	78262	08	26513	—	16977	24	15565	07	12451	37	7
Cerklje	21911	62	13272	74	13184	36	8981	70	3611	32	600	—	6174	03	287
Cirknica	48684	78	33769	72	82451	50	16027	55	18282	39	15090	—	1840	—	511
Cres ?															
Col	2133	50	2010	—	4143	50	1970	—	510	—	1500	—	—	—	91
Čatež	14579	08	13995	15	28574	23	4594	—	3467	18	2350	—	2600	—	123
Češnjica	17416	91	16468	75	33885	66	9700	—	7856	99	6300	—	1482	—	169
Čermošnice ?															
Črni vrh	28360	38	27035	77	55096	15	3949	06	4305	14	20579	75	5601	75	200
D. M. v Polju	5512	33	6242	39	11763	72	2832	10	2096	11	1100	—	850	—	54
Dobropolje	67847	50	68309	88	136157	38	17450	—	4202	83	53781	64	9940	—	+3
Dobrinj	177808	54	176992	46	354801	—	99869	05	57001	72	36842	—	26750	49	370
Dobrunje ?															
Dolsko	3405	86	3270	30	6676	16	2770	—	140	—	2080	—	560	—	37
Domžale	10993	24	11344	86	22338	10	5912	74	7494	29	3730	—	1605	—	228
Draga	3200	38	6865	45	10065	83	2422	—	1255	—	3600	—	600	—	—
Dračevica	34647	74	33447	92	68095	66	14117	05	4197	63	13815	36	7346	32	—
Dubrovnik	100986	31	101878	54	202873	8									

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
							vloženo		vzdignjeno		dane		vrnjeno		
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	
Ljubljana — ljud. posoj. . - Vzaj. pod. dr. ?	1860289	81	1780865	79	3641095	60	349953	21	227078	65	47967	07	55442	07	2167
Ljubno	50608	27	50320	11	100928	90	6210	—	5396	05	5800	—	28790	—	183
Loškopotok na Taboru . .	9990	26	14235	59	24225	85	8909	—	905	69	2260	—	—	—	121
Lukovica	7291	97	6598	34	13890	31	4600	—	3720	72	2850	—	100	—	98
Mali Lošinj	113029	63	109496	02	222525	65	72799	68	36643	69	42492	—	19607	—	289
Marenberg	6074	48	5028	80	11103	28	1941	—	536	84	1327	36	1705	93	334
Medulin	6786	11	5476	26	12262	37	4257	—	2735	37	1940	—	1868	—	346
Mengeš	15344	21	1185	99	27150	20	8923	—	5417	10	800	—	1222	—	417
Metlika	11068	47	18018	21	29086	68	3968	30	8619	36	8750	—	4610	41	4
Mokronog	11711	46	9307	36	21018	82	9208	—	4379	20	7100	—	1788	—	178
Moravče	8924	—	8428	—	17352	—	7280	—	200	63	2200	—	—	—	30
Mošnje	3107	46	1764	22	4871	68	3066	—	609	66	150	—	—	—	+1
Nerezine	110405	46	110336	41	220741	87	71252	60	38464	34	27203	—	6751	57	116
Nadin	5313	31	5280	98	10594	29	3984	17	1143	96	3244	63	569	67	28
Naklo	522	—	2	20	524	20	505	—	—	—	—	—	2	—	53
Omišalj	166022	14	173161	44	339883	58	143990	90	65731	36	16806	71	13501	79	7
Oprtalj ?															
Pazin	82696	75	78046	17	160742	92	53755	37	28102	29	20293	47	9511	27	—
Pag	77566	45	77565	54	155132	39	114207	29	45623	24	102629	14	12433	82	161
Pišece	3366	28	2191	88	5558	16	1040	—	707	80	1472	—	1949	—	789
Planina	1011	57	889	19	1900	76	781	20	888	23	—	—	124	—	—
Polhov-Gradec	6673	20	12348	81	19022	01	4190	—	4043	70	400	—	440	—	151
Pomjan	6138	53	5928	32	12066	85	1484	—	190	—	4861	—	20	—	81
Poljane	19063	39	22332	05	41395	44	9589	62	4310	62	10680	—	6210	—	411
Podbabje	855	—	738	93	1593	93	60	—	—	—	560	—	—	—	100
Preddvor	1220	—	1411	—	2631	—	663	—	80	—	400	—	200	—	69
Proložac-Postranje	2069	—	1766	—	3435	—	59	—	—	—	—	—	—	—	134
Preska	1686	09	1649	75	3330	84	1060	—	50	—	740	—	40	—	90
Pločice-Konavlje	47244	22	47203	15	94447	37	41573	91	6853	41	58214	78	4499	28	84
Pulj	128226	71	124745	25	252972	06	66467	52	23076	75	42834	57	13939	79	+15
Punat	19958	07	22103	45	42061	52	14981	85	6807	—	500	—	810	—	44
Radeče	23198	96	21987	97	45186	93	11925	70	4486	24	12151	52	9170	12	504
Rab	7178	80	7142	42	14321	22	4544	80	200	—	2220	—	2479	77	513
Rečica	27334	56	23530	25	50864	81	13848	06	19518	14	1640	74	2243	—	408
Ribnica	39086	26	34145	92	73232	18	16281	77	14056	51	11750	—	1920	—	+5
Ricmanje	1102	07	376	15	1478	22	—	—	—	—	310	—	870	—	199
Roč	13811	04	7317	68	21128	72	100	—	2265	28	1970	—	675	22	266
Rob	7334	58	6173	91	13508	49	3301	58	3485	24	2550	—	1380	—	203
Rogoznica	4724	95	4021	26	8746	21	45	70	1502	21	2515	01	1474	48	121
Rova	1538	88	3120	13	4659	01	831	—	764	75	640	—	620	—	235
Rovte	10923	83	7366	27	18290	10	1641	—	4271	99	920	—	530	—	200
Selca na Braču	82813	82	75819	21	158633	03	50569	68	15708	55	16120	—	840	—	101
Selce	10920	72	17203	06	28123	78	8286	—	4267	19	1800	—	2081	50	320
Semič	15655	98	14608	53	30264	51	7424	60	9887	47	4430	—	2760	26	+3
Senožeče	3005	52	2719	51	5725	03	200	—	—	—	2540	—	2640	—	319
Sevnica	16234	40	22039	72	38274	12	9236	—	6029	—	5308	—	4619	—	1998
Slov. Gradec	4535	26	4740	05	9275	31	2130	—	768	—	1170	—	152	07	105
Smlednik	3170	52	4031	63	7202	15	2520	50	1153	83	175	—	40	—	+2
Sorica	1516	83	1566	—	3082	83	480	—	1226	—	340	—	—	—	39
Srednjava	21883	95	22189	12	44073	07	10608	30	8864	47	5964	32	1040	75	388
Staraloka	19855	21	17114	34	36969	55	10583	—	6590	73	1400	—	2600	—	226
Stari grad	37699	20	32084	45	69783	65	21339	—	9314	—	5700	—	4480	—	1
Stari trg	33418	68	28003	29	61421	97	19146	47	8276	03	5650	—	3917	59	557
Struge	3929	43	3596	40	7525	83	3484	—	1781	30	800	—	40	69	+1
Sv. Ema	1330	92	1134	98	2465	90	520	—	—	—	1100	—	524	60	199
Sv. Ivan	11860	20	14483	55	26343	75	4207	60	1610	—	12853	—	927	—	193
Sv. Križ pri Kaštav	4086	41	3601	64	7688	05	360	80	—	—	3600	—	—	—	71
Sv. Jakob ob Savi	4581	54	5360	27	9941	81	1516	—	381	87	2420	—	—	—	147
Sv. Križ p. Kostanjevici ?															
Sv. Križ pri Litiji	21166	35	18646	84	39813	19	4159	27	14471	31	4160	—	365	80	378
Sv. Jurij ob j. ž.	17950	27	14791	40	29741	67	10708	33	5940	51	4700	—	2508	—	221
Sv. Jurij pod Kumom	9856	57	9840	—	19696	57	7900	—	2690	—	150	—	—	—	56
Sv. Jurij pri Kranju	10946	73	11032	82	21979	55	5528	—	5673	35	4321	—	700	—	315
Sv. Kunigunda	12622	27	12460	72	25082	99	7158	20	6319	19	1100	—	580	—	90
Sv. Lenart	26152	57	26284	84	52437	41	16689	39	11121	38	6760	—	5523	—	2059
Šebrelje	6579	13	6525	11	13104	24	3710	—	1877	94	981	—	1042	40	111
Škocijan	7610	81	7262	92	14873	73	2519	44	2435	33	4700	—	1287	—	755
Škofjaloka	12975	32	13076	62	26051	94	5068	—	1522	35	800	—	6600	—	74
Šmarje	9405	98	11389	29	20795	27	4620	—	6607	20	4650	—	320	—	30

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
							vloženo		vzdignjeno		dano		vrnjeno		
	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	
Šmartno pri Kranju . . .	18106	53	15538	85	33645	38	6962	—	1456	—	11480	—	—	—	50
Šmartno pri Litiji . . .	5609	52	6170	24	11779	76	1714	—	2896	94	3200	—	726	25	2
Šturije	6227	22	5947	49	12174	71	2679	—	2351	04	3550	—	1419	34	+1
Štokovci	7912	48	8234	72	16146	75	—	—	200	—	5158	90	2947	57	321
Št. Ilj pod Turjakom . . .	18753	58	18681	24	37434	82	5595	88	3172	38	13996	—	2826	28	202
Št. Janž	2150	57	1890	70	4041	27	550	—	240	—	130	50	1470	—	150
Št. Jernej	28244	45	25096	94	53341	39	14349	78	6491	44	11908	—	5518	—	+11
Št. Lambert	681	42	687	—	1368	42	679	82	55	—	—	—	—	—	8
Št. Peter	26858	35	62992	21	53850	56	8939	27	14681	07	6840	—	4942	—	450
Št. Rupert	4046	48	4473	47	9519	95	2076	—	1946	—	2480	—	588	—	229
Št. Vid pri Zatičini . . .	39229	17	39775	19	79004	36	26946	85	16485	13	7400	—	3986	74	413
Št. Vid nad Ljubljano . . .	18078	23	12189	60	30267	83	17227	13	—	—	1200	—	—	—	40
Tinjan	3012	41	1270	—	4282	41	1090	—	120	—	1150	—	1701	—	262
Tomaj	11252	78	10603	76	21856	54	4964	—	5916	85	4610	—	440	—	+3
Tomišelj	10590	30	9614	10	20204	40	2466	—	5894	10	3200	—	776	—	354
Toplice	3176	88	3559	55	6736	43	2108	—	2063	40	1530	—	20	—	+5
Trebelno	6482	62	5317	11	11799	73	3536	28	2997	68	2220	—	80	—	240
Trnovo	26773	57	28793	30	55566	87	8400	42	7947	42	15459	54	8350	08	750
Tržič	7943	67	5586	78	13530	45	6033	41	2544	33	—	—	8292	—	175
Tržišče	5151	89	3954	13	9106	02	1630	40	3029	—	860	—	500	—	165
Tunice	3615	88	2257	36	5873	24	1104	—	642	62	600	—	1060	—	48
Vabriga ?															
Velike Lašče	38958	49	35957	97	74916	46	17506	77	14646	93	7626	76	1287	26	240
Veliki Lošinj	24594	46	24481	60	49076	06	10543	28	8349	34	2140	—	170	—	70
Vipava	35303	60	34486	84	69690	44	13560	60	25166	92	8665	—	3206	—	1174
Videm	4003	85	3321	85	7325	70	3220	—	3200	78	120	—	555	58	—
Višnjagora	20847	86	18134	63	38982	49	10008	—	10065	43	6820	70	3508	36	—
Vojsko	2195	46	2704	53	4899	89	1284	08	213	—	2489	84	220	—	34
Vodice (Dalmacija) . . .	29625	93	29457	06	59083	99	51337	94	16094	38	111373	91	18315	75	342
Vodice	2778	33	2849	21	5627	54	2572	—	844	44	—	—	185	—	81
Vrbnik	87138	76	85739	94	172878	70	52469	27	22224	26	38883	—	23154	59	330
Vrhnika	26757	29	21638	46	48395	75	18451	30	7616	64	2250	—	2522	03	—2
Vrlika	39402	74	3855	41	78258	15	12274	95	200	—	58306	47	9251	87	252
Zagradec	5356	22	4412	98	9769	20	3043	—	2135	62	1250	—	1270	—	167
Zagorje ob Savi	4339	45	4327	37	8666	82	3686	—	774	—	1041	32	600	—	+1
Zatičina	4987	18	4953	15	9940	33	1285	—	30	—	3420	—	420	—	70
Zg. Besnica	6031	18	5962	81	11983	39	2542	—	326	59	3431	—	1088	01	51
Zg. Tuhinj	3694	18	3581	61	7275	79	3255	—	1874	31	200	—	414	—	181
Ždrenj ?															
Žiri	16386	02	19563	10	35949	12	7134	19	12937	98	6480	—	4610	—	277
Žminj	2092	85	2570	—	4662	85	—	—	50	—	1060	—	1849	85	240
Župa Raščane	8742	—	6730	41	15472	41	2802	65	—	—	22887	31	426	89	81
Zužemberk	19633	55	19008	53	38642	07	12574	—	4029	04	2940	—	3296	—	500

Podpore.

„Zadružna zveza“ prejela je od c. kr. poljedelskega ministerstva za l. 1905 in 1906 podporo K 20.000.—. Če tudi je ta podpora z ozirom na zvezin delokrog majhna, daje vendar najjasnejši odgovor na različne napade.

Mlekarska zadruga v Škofjiloki prejela je podporo po K 5000.—. Tej zadrugi grozila je že propast, saj je imela na dan že komaj 100 litrov mleka. Leta 1903 pristopila je k „Zadružni zvezi“, ki se je takoj lotila sanacije.

Danes ima mlekarska zadruga že krog 2000 litrov mleka na dan in je postala jedna najboljših mlekarskih zadrug.

Kmetijsko društvo v Vipavi dobilo je K 4000 podpore in 4000 K brezobrestnega posojila. Zadruga je storila največ v prospah vinoreje.

Osrednja zveza nemških gospodarskih zadrug na Češkem.

Ta zveza je največja nemška zadružna zveza v Avstriji, nadkriljuje jo samo češka zveza v Pragi.

Koncem leta 1905 imela je 671 zadrug s 2166 deleži. Promet: K 87,681.147·98.

Tekoči račun s zadrugami:

Vloge: K 13,275.428·69. Kredit: K 8,0922.78·06.

Zveza ima lastni dom v Pragi, ki se po bilanci ceni na K 163,204.—.

Srbska gospodarska društva na Ogrskem.

Srbska gospodarska društva na Ogrskem imajo svojo lastno Zvezo.

Ta je imela koncem leta 1905 235 včlanjenih društev, vsa društva so imela 7227 članov, za kron 69.482.— vplačanih deležev in kron 54.326.— rezervnih zakladov.

Med člani je bilo:

6399 kmetovalcev,
104 duhovnikov,
129 učiteljev,
1 učiteljica,
140 trgovcev,
455 drugih.

GOSPODARSKO BERILO.

Dansko in Švedija, uzorni poljedelski državi.

(Konec.)

Švedija,

sosedna država Danske, se ravna po vzgledu Danske in uporablja vsa sredstva za povzdigo kmetijstva.

1. Stremljenje za povzdigo ljudske izobrazbe.

Ljudske visoke šole obstoje v Švediji od l. 1868., v celem je v Švediji 29 ljudskih vseučilišč. Izmed teh 14 združenih z kmetijskimi šolami, 25 vseučilišč ima tudi tečaje za dekleta. Učenci morajo pri vstopu dopolniti 18. leto, učenke 17. leto.

Najimennitnejša je ljudska visoka šola v Hvilau, ki obstoji iz sledečih oddelkov: 1. za moške Ljudska visoka šola (učni čas november—april), kmetijska zimska šola (november—april), tečaj za kontrolne asistente (maj), tečaj za majhne posestnike (14 dni meseca februarja). 2. Za ženske: Ljudska visoka šola (maj—juli), gospodinjska šola (juni—avgust).

Leta 1904/5 je bilo na tem zavodu 214 učencev in učenk. Cilji in uredba ljudskih vseučilišč so isti, kakor na Danskem.

Razun teh se nahaja v Švediji več strokovnih kmetijskih šol. Najimennitnejši je kmetijski zavod Alnarp, ustanovljen l. 1859., ki obstoji iz višjega in nižjega kmetijskega oddelka, višjega in nižjega mlekerskega oddelka, vrtnarske šole, podkovske šole in mlekerske šole za ženske. V Švediji je tudi več šol za kravarje. Pouk je praktičen in teoretičen in traja jedno leto.

Šole so večinoma ustanovljene na kraljevih domenah in uživajo podporo od 26 kmetijskih družb; vsak okraj ima svojo kmetijsko družbo, ki pospešuje kmetijstvo dotičnega okraja z prirejevanjem razstav, oskrbovanjem črednih knjig, ustanovitvijo in nadzorstvom kontrolnih društev, podpiranjem poskusnih polj, vzdrževanjem oz. podpiranjem kmetijskih šol, nastavljanjem konsulentov itd. Predsednik, odbornik in uradniki družb se volijo od udov.

Glavne dohodke dobivajo od prodaje žganja. Dobiček iz prodaje žganja se razdeli in sicer smejo delničarji žganje-prodajalnih delniških družb le 5% dividendo jemati; od ostalega čistega dobička pripade $\frac{5}{10}$ občini, $\frac{2}{10}$ okraju, $\frac{2}{10}$ državi in $\frac{1}{10}$ kmetijski družbi. Ta dobiček je znašal l. 1904. 1,424.000 d. kron; k stroškom družb pa je prispevala država tudi $\frac{1}{2}$ milijona d. kron.

2. Zavod za odgojo, zboljšanje in upeljavo boljših rastlinskih vrst.

V Švediji je švedsko društvo za odgojo semenja v Svalöf. Semena tega zavoda niso samo razširjena v Švediji, ampak tudi v Nemčiji in Avstriji. Ta zavod izvršuje iste naloge, kakor zavodi na Danskem. Prodajo in razpošiljanje semenja oskrbuje semenska delniška družba, strogo trgovsko podjetje, katero razpolaga z veliko trgovino in skladišči. Vsaki pošiljati se pridene spričevalo, katero vsebuje lastnosti vsebine.

3. Za povzdigo živinoreje

skrbijo središča za plemo živine, čredne knjige, premovanje živine, 305 kontrolnih društev (prvo usta-

novljeno po danskem vzgledu l. 1898.), velika pozornost glede zdravja živine in skrb za proizvodnju zdravstvenim zahtevam odgovarjajočega mleka. Zadnjo nalogo vrši družba za preskrbovanje mleka v Stockholmu in delniška družba Separator. Pri krmljenju krav se ozirajo kakor tudi na Danskem na množino mleka, katero dajejo posamezne krave na dan; čim boljša mlekarica je krava, tem boljšo krmo dobi. Povprečno daje jedna krava nad 4000 kg mleka z približno 3% tolsče na leto. V hlevih se skrbi za dovolj zraka, svetlobe in za snago.

4. Zadrugništvo

v Švediji je pecej razvito, akoravno ni na tako visoki stopinji kakor na Danskem. Najvažnejše zadrugе so bikorejske zadrugе, katere dobivajo od države brezobrestna posojila za dobo 3—5 let in se morajo zavezati vsako leto določen obrok posojila odplačati, razun teh še deluje mnogo mlekarskih in drugih zadrug.

Čeravno so podnebne razmere na Danskem in v Švediji dosti manj ugodne, kakor pri nas, vendar vidimo v vseh kmetijskih panogah velikanski napredek.

Povzdiga take izobrazbe, izkoriščanje vseh iznajdb in pridobitev znanosti ter zadrugništvo so ustvarili ugoden gospodarski položaj in trden, dobro stoječ kmečki stan; tem činiteljem moramo tudi Slovenci posvetiti večjo pozornost!

Vlado Pušenjak.

Gospodarski odnošaji u Istri.

Kao što je Istra u svemu zemlja iznimaka, tako je i u gospodarskom pitanju; pak pisući o njezinim gospodarskim odnošajima, treba da razlikujemo gospodarske odnošaje talijanskog i gospodarske odnošaje hrvatsko-slovenskog življa. Da li to nije absurdnost na potencu, kad se mora i u gospodarstvu praviti razliku med dvim narodima, koji istu zemlju obitavaju i koji su tjesno vezani jedni na druge? A ipak je na žalost u Istri tako.

Za gospodarsko podignuće Istre, ustrojilo se pred kakvih 20 godina nekakvo gospodarsko-poljodjelsko vijeće sa sjelom u Poreču. Isto dobiva godišnju potporu i od pokrajine i od vlade. Al akoprem to kulturno vijeće već 20 godina opstoji, to ga Hrvati i Slovenci jedva po imenu poznadu, pošto se ono za njih ni najmanje nebrine, dapače im više puta u gospodarskim pitanjima još i smeta. Njemu je u glavnom pred očima talijanski šovinizam, postavio si za zadaću da je Istra jedino talijanska zemlja, gdje Hrvati i Slovenci, akoprem su po broju pučanstva u većini, nesmiju ne pisnuti, nego bi morali ostati ne-

kadanji šćavi. Sva svoja izvješća, sve svoje gospodarske naputke sastavlja jedino u talijanskom jeziku, čime se dakako hrvatski ni slovenski kmet nemože ni najmanje okoristiti.

Kao žile razvodnice tog kulturnog vijeća, ustrojile se u pojedinim kotarima kotarske gospodarske zadrugе, da se brinu za gospodarsko podignuće pojedinih kotara. Neke od tih zadruga, kao što je i naravno, došle su u hrvatsko-slovenske ruke, al te imadu upravo u kulturnom vijeću svoga najvećega protivnika, da nemogu onako napredovati kako bi želile i kako bi morale, akoprem mogu služiti za uzor talijanskim kotarskim zadrugama. Iz početka nije kulturno vijeće ni htelo primati njihovih dopisa pisanih u hrvatskom ili slovenskom jeziku, a sada, ako ih na velike prosvjede kod vlade nekako i prima, odgovara jedino u talijanskom jeziku. Presjeduici tih hrvatsko-slovenskih zadruga prisiljeni su već više godina niti nepolaziti glavne skupštine tog kulturnog vijeća, gdje bi morali biti glavni zavjetnici, pošto su uvideli, da je ista mu više pred očima talijanska politika, nego li gospodarski napredak našega naroda.

Uz kulturno vijeće ustrojila se u Poreču i zemaljska poljodjelska škola, al ita isključivo za same talijane, pošto se hrvatskomu i slovenskomu jeziku nije dalo u istoj ni najmanjeg mjesta, tako da kroz skoro 20 godina njezinog opstanka, nije se naš narod s njome ni najmanje okoristio.

A za uzdržavanje svega toga doprinášaju i Hrvati i Slovenci Istre svoj dobar dio, pošto pokrajinske namete moradu i oni plaćati, neuživajuć od toga nikakve koristi. K tomu sva vladina godišnja potpora ide opet jedino u korist Talijana, pak da su to zdravi gospodarski odnošaji? Da će se naš narod uz takve prilike gospodarski podignuti? Pamet čovjeku stane, a srce uzavrije kad počme o tomu razmišljati. Nek se nagje jedna pokrajina, u kojoj se što sličnoga događja.

U drugim pokrajinama, gdje živu po dvoje narodnosti, gospa se je vlada pobrinula, da budu i dva kulturna vijeća ili dva odjela: jedno za jednu, drugo za drugu narodnost. Tako je u Českoj, Moravskoj i Tirolu. Al Istra mora biti i u tomu iznimka. Nek se i nama Hrvatima i Slovencima Istre dađe posebno kulturno vijeće ili nek se za nas ustroji posebni odjel, pak ćemo na miru pustiti naše susjede Talijane, al ovako svečano protestiramo pred cijelim naobraženim svijetom proti toj nepravdi, koja nam se i na istom gospodarskom polju čini.

Opći je opravdani vapaj u Dalmaciji, da ju je vlada gospodarstveni posve zapustila, dapače u koliko se čita, uvideli su to već jednom i u samom Beču, te sad ustrajaju i pozivlju nekakve ministarske enquete, predlažuć milijune za gospodarsko podignuće Dalmacije. Bude li od toga brašna pogače, mi se

tomu od srca radujemo, da i Dalmacija već jednom stupi u kolo drugih austrijskih naprednih pokrajina, al opet dvojimo da li se tu što ozbiljnoga misli, pošto v Istri, koja je prava susjeda Dalmacije i koja je gospodarstveni još zapuštenija od nje, niti se govori, niti ju se spomnije. Ili se misli Istru prepustiti njezino sudbini, nek gospodarski posve propade, nek se naš narod sav izseli u Ameriku, kako je već dobrahno počeo.

Čovjek se zbilja mora čuditi žilavosti našoga siromašnoga naroda, kako se uz toliki nehaj gospodarstveni još nekako drži. Najpre zapušten, dapače gospodarstveni tlačen kroz cijela tri stolecia od mletačke vlade, koja se je za njegovo gospodarstvo toliko brinula, da je dala izsjeci malne sve šume. Iza toga došla austrijska vlada, pak evo već preko jedno stolecie njezine uprave, čime se može Istra pohvaliti, da je u gospodarstvu od nje dobila? Istarski kmet plete još kotac, kao što ga je pleo pred sto godina njegov otac, i dok su druge pokrajine silno pokvočile u gospodarskom napretku, naš je narod žalibože još uvijek onaj stari mučenik, koji nemože uz sav svoj mučni rad kraja s krajem spraviti.

Nije tomu kriv tobožnji konservatizam našega naroda, da se neće da prihvati novotarija, kako ga se obično bijedi i od iste vladine strane, jer su svi narodi po prilici jednaki, već je kriva njegova zapuštenost od nadležnih faktora, koji su za njegovo gospodarsko podignuće posve ništa ili vrlo malo uradili, a i danas rade. Ni drugdje nisu narodi iz prsta izsisali kako da bolje i racionalnije obdjelavaju svoja zemljišta, bolje goje živinu, bolje podignu obrt i trgovinu, već im se tomu dala prilika sa školama i drugim podhvatima, koje su im oči otvorili.

A mi se u Istri još ni danas nemožemo pohvaliti jednom gospodarskom školom, za kojom već vdavna uzdišemo. Ako nam vlada i dobaci kadgod po koju mrvicu, to je tako neznatno, da se time nećemo nikada gospodarstveni podignuti, jer ako i učinimo koji neznatni korak napred, drugi su ih megjutim učinili već deset, tako da ih nikada uz ovakove prilike nedostignemo. A u današnjoj bujici općeg napretka, tko i najmanje zaostane, taj je propao. Nama se dakle hoće radikalne pomoći, pak ako vlada ozbiljno misli na podignuće Dalmacije, tad bi morala u taj djelokrug povući i Istru, koja se još u žalostnijim prilikama nalazi od Dalmacije.

Sreća, da je naš narod još s malim zadovoljan i da su njegove životne potrebe još jako ograničene, al nauči li se pristojno živjeti kako ostali svijet živi (u hrani i odjevanju), tad nepoboljšali se njegovo ekonomsko stanje, listom će se izseliti onamo, gdje će sve te potrebe naći, a to je Amerika. Al tad neće ni vlada više imati onih oduševljenih boraca, koji su joj više puta lice osvjetalili na bojnem polju.

U prvom redu htjela bi nam se, kako već spomenutmo, jedna gospodarska škola u hrvatsko-slovenskem jeziku, da uzgojimo naraštaj, koji će se u gospodarstvu dobro izvježbati, da to kasnije kao samostojan kmet može provagjati. Htjela bi nam se takogjer barem jedna viša djevojačka škola gospodarskog smjera, za odgoj djevojaka u kućanstvu, kuharstvu, ženskim radnjama i vrtlarstvu. Za obrt i trgovinu, ako nam se takova škola radi malog broja polaznika u Istri i nebi mogla dati, to bi se moralo ustrojiti nekoliko stipendija za naše mladiće, koji bi takve škole mogli gdje drugdje polaziti. Trebalo bi izim toga urediti bolje komunikacije: naše luke, puteve, pak zavesti razne investicije, navlastito pak trebalo bi podizati i podpomagati razne zadrugе, o kojima ćemo sada dvije u kratko.

Naše zadrugarstvo počelo se razvijati od g. 1900. ovamo, i akoprem smo do sada u ovo kratko razdoblje dosta lijepih uspjeha postigli, to se još ni iz daleka nismo dovinuli cilju. Već ima u Istri 65 zadruga, koje su članice „Zad. zveze“ u Ljubljani, a bit će valjda još koja, koja do sada nije još u „Zvezi“ učlanjena. Sve što se na zadrugnom polju učinilo, učinilo se ponajviše jedino dobrom voljom, bez posebnog predznanja, pak ako se je štogod i pogriješilo t. j. da zadruga možda neuspjeva kako bi zapravo morala, nesmije se toda toliko u grijeh upisati ustanovljačem, koji više puta neposjeduju dovoljno znanja za taj posao, al dobre volje dosta.

Prve istarske zadrugе bile su novčane po Raiff-eisenovu sastavu, te ako je igdje prikladan teren za iste, to je sjegurno Istra. Kamatništvo i oderuštvo bilo je u Istri do pred kratko u najvećem cvatu, a osobito se deralo našeg hrvatsko-slovenskog kmeta, a dere ga se žalibože još i danas osobito u mjestima, gdje nema posujilnice. Bogatuni, ponajviše naši smjedi Talijani ili pak prefriganiji naši seljaci, znali su, a znadu još i danas našeg kmeta svakojako izsisavati, tako da je većina njegovog priroda išla u njihov žep na račun kamata, dočim je glavnica ostajala, još dapače i rasla. Bilo je mjesta, a ima ih i sada, u kojima je jedna sama obitelj, ili malo njih, imala sve v žepu, pak onda nije nikakvo čudo, što se takov narod nije mogo ni politički podignuti, jer tko je dužan, taj je sužanj ili šćavo, kako naš narod Talijani nazivlju. Do pred nekoliko godina kamatnjak od 10, 12 i 20% nije bilo nikakvo čudo, a bilo je slučajeva, gdje je dolazilo i preko 100%, jer posuditi 50 for. za 15 dana, pak na nje uzeti 4 for. kamata, to dogje na godinu 192% kamata.

Prve posujilnice počele se podizati ponajviše inicijativom puljske posujilnice, koju bi se moglo smatrati kao nekakvom maticom za Istru. Glavno je trebalo namaknuti posujilnicama novaca, da mogu ljude osloboditi iz kamatničkih ruku, jer ustanovljači

posujilnica bili su ponajviše i sami siromaci. Tako smo čuli kazivati dr. Laginju, koji ima velikih zasluga za zadrugarstvo Istre, da je njihova posujilnica u Puli počela sa kapitalom od 600 for. Nu hvala Bogu našlo se i novaca i danas možemo sa ponosom uztrditi, da u svim onim mjestima, gdje su se po Istri posujilnice ustrojile, narod se većinom oslobodio oderuha, te je samo za željeti, da se tih posujilnica čim veći broj ustroji.

Sama pokrajina bila je pred preko 20 godina, da narod tobož oslobodi kamatništva, ustrojila nekakav zemaljski vjeresijski zavod na amortizaciju. Nu treba reći istinu taj je zavod našem narodu više štetovao, nego li koristio. Ponajviše se tu laskomno davalo posude koliko je ko hteo, samo da se bilo na što uknjižiti, barem u trostrukoj vrijednosti. Mnogi laskomnišljenici uzimali su te posude sve u šestnaest i za stvari potrebite i za nepotrebite, računajući, da do tridesetak godina neće već i onako ništa biti dužni, a nepomišljajući, da je 30 godina silno dugi rok osobito za onoga koji je dužan i koji mora redovito kamate plaćati, bila godina dobra ili loža. Sami to veljaci danas priznaju, da su se laskomno tom prilikom kod vjeresijskog zavoda zadužili barem za dobru polovicu, jer da nije bilo toga, bili bi se stisli, kako bi bili mogli, bez učiniti duga. Pak ako pri tom zavodu i nisu veliki kamati, to su drugi troškovi, koje mora seljak izplatiti. Što odšteta procijeniteljima, što uknjižba i ostalo, došlo bi stojati, kako mi se pripovjeda, za dug od 200 for. oko 20 for., a to je već 10% cijele glavnice. Kad se pak dug posve isplati, opet treba trošiti za razknjižbu, tako da su se ljudi tomu zavodu posve otugjili, i danas se već retko čuje, da se koji tamo zaduži.

Iza Raiffeisenovih posujilnica, počela se po Istri ustrojati gospodarsko-trgovačka društva ili konsumni magazini. Mi nismo proti poštenoj trgovini, dapače joj želimo čim bolji procvat, al jesmo proti onakvoj trgovini, kakva se je po Istri ponajviše tjerala, a tjera se kojekuda još i danas. Neka govori što tko hoće proti konsumnim magazinima oni su bili u Istri potrebiti, pak ako gdjegod poradi slabog vodstva i nerazumjevanja u posao i neuspjevaju kako bi morali, dapače oko gdjegod i propadu, oni su ipak to dobro učinili, da su narodu oči otvorili i da više neće biti onog uderuštva u trgovini, kako je prije bilo. U Istri naime nije bilo valjda jednog trgovca od zanata, već su to bili ili naši narodni protivnici ili prefriganiji naši seljaci, koji su od špekulacije da lakše živu, dali se na trgovinu, te se neukošću siromašnoga kmeta znali okoristiti. Bili su to ponajviše gladuhi, koji su po našim selima otvorili dućančić, a poslje nekoliko godina postali su prvi gavani. Tu se nije gledalo, da se zadovolji pristoječnim dobitkom, već osobito na onom, u što se seljak nije razu-

mjevao, zasluživalo se i na stotine postotaka dobitka. Ono što se je pak uzimalo na vjeru, a to je u većini slučajeva bilo, tu su njihove trgovačke knjige znale pisati kojekako. Mnogomu je na taj način pošlo činanje u trgovčev žep i njegova su proklinjanja ovomu malo imponirala. Skoro u svakom mjestu ćete po kojeg takova naći.

Dakle nek se proti konsumnim magazinima buči kolikogod se hoće, oni subili po Istri u većini slučajeva potrebiti. Svagdje gdje su se magazini ustrojili, začudo su ti trgovčiči odmah robu pojeftinili, znak, da su i prije mogli jeftinije davati, dok nije bilo magazina. Glavna pogriješka kod naših magazina je ta, što njihovi vogje u najviše slučajeva uz svu dobru volju, nemaju dostatno vještine u trgovini, i što se teško dobije sposobnog, vjernog i zauzetnog poslovogju na kojem cijeli posao leži. Nu doći će se vremenom i do toga, jer nesreća obično uči čovjeka pameti. Magazini su već time svoju svrhu postigli, što su činili da se roba pojeftinila i što trgovčiči moraju proti istima konkurirati. S toga gdjegod se vidi nezdrave odnošaje u trgovini, nek se magazin ustroji, barem kao strašilo, na korist siromašnoga kmeta. Čuli smo proste seljake, na glavnoj skupštini kad im se prečitao bilancu magazina, te se spomenulo, da se nije postiglo bogzna kakova dobitka, govoriti: Ništa za to, makar i gubiti, mi moramo magazin uzdržati, jer to je naše i zatvorimo li ga, odmah će nam cijene poskočiti. Vidi se, da je kod takvih zadružna ideja već dublji koren uhvatila.

Spomenemo li u Istri jednu vinarsku zadrugu, dvije mljekarske i jednu uljarsku, mislimo da smo time sa zadrugarstvom svršili.

A ipak bi trebalo po Istri još mnogo zadruga pokrenuti. U prvom redu bile bi potrebite vinarske zadruge, gdje bi naši ljudi mogli mnogo više od vina dobiti, nego li dobiju. Zatim bi bile potrebite mljekarske zadruge, koje bi podignule uzgoj blaga, a time i količinu gnoja, koga je u Istri vrlo malo. U svakom pak mjestu, moglo bi se polag okolnosti česa tamo najviše priragja, ustrojiti odgovarajuću zadrugu, što je za otok Krk bilo lijepo razloženo u „Pučkom Prijatelju“. Po svijetu već ima svakovrstnih zadruga, pak zašto se i mi u Istri nebi za njima povel. Zadrugarstvo ima bodućnost, u zadrugarstvu nam je spas, jer zadrugarstvo riješava glavno socijalno pitanje, koje danas svijetom vlada: Jedan za sve, a svi za jednoga.

Bodul.

Učiteljski tečaj na kmetijski šoli na Grmu.

Za povzdigo kmetijstva je postalo dandanes važno in neobhodno potrebno, da se že v ljudski šoli vcepi nežni kmetijski mladini ne le veselje do posameznih

kmetijskih panog, ampak poda tudi nek temelj na podlagi teoretičnega poduka s pomočjo šolskih beril in praktičnega poduka na šolskem vrtu.

V ta namen, da si gg. ljudski učitelji prisvoje najbolj važne stvari iz najbolj prikladnih kmetijskih strok za tak uspešen poduk, zasnovani so na vseh kmetijskih šolah v Avstriji posebni učiteljski tečaji, katerih se navadno udeleži le določeno število slušateljev.

Letos se je podučevalo na kmetijski šoli na Grmu v spomladanskem tečaju, ki je trajal 12 dni, vinarstvo in sadjarstvo; v jesenskem, ki je trajal 8 dni, pa kletarstvo in tehnična poraba sadja.

Gg. ljudski učitelji, ki so se udeležili tega kmetijskega tečaja, so naslednji; Sadar Adolf, nadučitelj v Begunjah; Štefančič France, nadučitelj v Velikih Laščah; Trost Karol, nadučitelj v Št. Jerneju; Malnarič Ivan, nadučitelj pri sv. Križu pri Kostanjevici; Završnik Rudolf, nadučitelj v Predvoru, Lavtižar France, nadučitelj v Šmartnem pod Šmarno goro; Kovač France, nadučitelj v Zatičini; Kabaj Mihael, nadučitelj v Begunjah pri Cerknici; Korošec Jožef, nadučitelj v Mošnjah pri Radovljici; Sila Anton, učitelj v Ajdovcu pri Žužemperku; Zupan Ivan, nadučitelj v Dolskem pri Litiji in Kosec Mihael, nadučitelj v Dragatušu pri Črnomlju.

V tem učiteljskem tečaju sta predavala pripoznana veščaka g. vodja R. Dolenc v sadjarstvu in tehnični porabi sadja in g. deželni vinarski komisar Franc Gombač v vinarstvu in kletarstvu.

Pohvalno je omeniti, da so si gg. ljudski učitelji o priliki tega kmetijskega tečaja ogledali ne le vse v ta namen vzdrževane državne in deželne vinograde, nasade in državno poskušnjo klet v Novem mestu, ampak da so si v spremstvu g. deželnega vinarskega komisarja ogledali tudi vso lepo okolico novomeško in nje zanimivosti, ter si tudi pri tem mnogo pridobili.

Z ozirom na važnost predmeta je želeti, da bi se vsako leto vdeleževali gg. ljudski učitelji z enako vztrajnostjo in požrtvovalnostjo teh učiteljskih tečajev, ter da bi potem vsak na svojem mestu vneto delovali v prid našemu kmetijskemu stanu, s tem koristili stvari in tako opravičili izdatke teh novodobnih upeljav.

Sklep šolskega leta na kranjski kmetijski šoli na Grmu.

Dne 30. oktobra t. l. je bil sklep šolskega leta na kranjski kmetijski šoli na Grmu. Tem povodom se je vršila — običajno tem šolam — sklepna preskušnja učencev, ki ima namen pokazati, v koliki meri se učenci teoretično podučujejo v posameznih predmetih ter da učenci pred odhodom iz za-

voda še enkrat temeljito ponovijo vso predavano učno stvarino.

Preskušnjo je vodil gospod grof A. Barbo, referent zavoda in deželni odbornik, kot zastopnik dežele; preskušnjo so počastili s svojo navzočnostjo: mil. gospod prošt dr. Elbert iz Novega mesta, prečast. gospod duhovni svetnik A. Peterlin iz Šmihela in gospod župan pl. Sladovič iz Novega mesta.

Učenci so bili izpraševani iz posameznih poglavij iz fizike, poljedelstva, vinogradništva, živinoreje, čebelarstva in kletarstva ter so na vsa vprašanja odgovarjali tako dobro, da se je očitno videlo, da so bili vse leto prav pridni ter da so sprejeli temeljit poduk. Preskušnja je trajala nad štiri ure. Ob nje sklepu je nagovoril gospod referent v prvo drugoletne učence, ki so dovršili sedaj zavod, spodbuje jih k praktičnemu izvrševanju tega kar so se na Grmu naučili ter da naj imajo vedno v čislju in spominu to šolo, kajti, da so lahko ponosni, da so bili „Grmski učenci“.

Prvoletne učence, ki sedaj stopijo v drugo leto, pa je opominjal, da naj bodo v prihodnjem šolskem letu istotako pridni, kakor letos, ter da naj se istotako lepo obnašajo, kakor letos, kajti v spričevalu imajo vsi red: popolnoma primerno in v celem šolskem letu se ni nobenega zapisalo v takozvano „črno knjigo“ t. j. zgodil se ni noben večji prestop. — Ko se je še g. vodja poslovil od odhajajočih drugoletnikov, ko sta se dva učenca v imenu vseh deželnemu odboru zahvalila za vse prejete dobre, in ko se je po petju cesarske pesmi odmolil še en „Očenaš“, sklenilo se je s tem šolsko leto.

Očividno težko je bilo slovo odhajajočih drugoletnikov bodisi od zavoda, nje učiteljstva in uslužbencev, bodisi od svojih součencev, s katerimi so bili preživeli lepo leto v prijateljskem, mirnem občevanju, skrbeč samo za svojo prihodnost.

Dovršili pa so sledeči učenci zavod, največ s prav dobrimi uspehi: Grahonja Jožef iz Kastelca pri Dolini v Istri, Jerala Tomaž iz Prezrenja pri Podnartu na Gorenjskem, Hartmann Mihael iz sv. Ožbalta nad Mariborom, Karba Ivan iz Zg. Krapja pri Ljutomeru, Matjašič Alojzij iz Dragovic pri Ptujju, Moser Ivan iz Postojine, Pilih France iz Trnovlja pri Celju, Podlogar Jožef iz Breškega pri Št. Janžu na Dolenjskem, Seifert Jožef iz Šmartnega pri Litiji in Šušteršič Alojzij iz Kamnegorice na Gorenjskem.

Kot drugoletnikov je vstopilo 11 prvoletnikov, na novo je sprejetih 10 učencev, tako, da šteje zavod v začetku šolskega leta 21 učencev. — Deželnih ustanov je 10, nekateri učenci dobijo državne štipen-

dije navadno po 240 K, nekateri štajerski učenci imajo od okrajnih odborov ali posojilnic štipendije, ostali se pa šolajo na lastne stroške.

Take table preskrbi zadrugam „Zadružna zveza“.

Zadružna tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omej. zavezo

Stari trg št. 19

priporoča

kovert s firmo, pismeni papir, vizitnice

ter vsa v to stroko spadajoča dela po

== najnižji ceni. ==

Dnanja naročila se točno izvršujejo

Zadružna zveza

oskrbuje

== svojim zadrugam ==

vse tiskovine, blagajne itd.

Priporoča se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbi zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Seme kašelskega zelja, katero naredi lepe, trde glave in rodi v vsaki zemlji, domači pridelek, zjamčeno pristno in kaljivo. Prodaje dokler je kaj zaloge, Ignacij Mercina, posestnik v Zg. Kašlju p. D. M. v Polju pri Ljubljani. 2 dgk (navadno žlico) za 80 vin., poštne prosto. Denar je poslati naprej. Sprejemajo se tudi pisemske znamke. Večja naročila po dogovoru.

Okoli 1000 hl belega vina po 13—16 kr. (26—32 vin) se prodaja v Lindaru — zadnja postaja Pazin (Istra).
Kupci naj se obrnejo na lindarsko društvo za štednjo in zajmove v Lindaru (Istra). 5—3

Živo divjačino

jerebice, fazane, srne, jelene, uharice za lov, vsakovrstne ropne živali, in ptice, kokoši, gosi in krasne fazane

kupuje in prosi ponudb

Edvard Mayer

razpošiljatelj žive divjačine

Dunajsko Novomesto, Schneeberggasse št. 10.

Avstrija.

268 12—5

Podružnica trgovine z živalmi Lavanyukut. Ogrsko.

Kranjska tovarna lanenega olja, Kranj

Zabret & Huter

priporoča

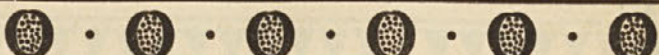
Sladko laneno olje in

lanene tropine (preše)

najboljše kakovosti v vrečah po 50 kg.

Naroča se pri „Gospodarski zvezi“ ali naravnost pri tvrdki. Opomuiti je, da je laneno olje mrzlo stiskano, nima v sebi nika-kega albumina in je ravno raditega najboljše kakovosti. V kolikor pa je laneno olje boljše brez te sestavine, v toliki meri pridobe s to sestavino lanene tropine (preše). Analiza lane-nih tropin znaša: 40—41% surovega proteina (beljakovin) z 9—10% olja po analizi št. 1901 c. kr. poljedelsko-kemičnega preizkuševališča na Dunaju.

274 x—4

Delniška stavbinska družba »UNION« v Ljubljani.

Ob začetku leta sklepajo posojilnice na občnih zborih o porabi čistega dobička. — Delniška stavbinska družba „UNION“ se usoja pri tej priliki opozoriti p. n. hranilnice in posojilnice, da so še oddati delnice III. emisije, in da blagovolje vsaj en del čistega dobička uporabiti za nakupovanje delnic družbe „UNION“. — S pomočjo združne organizacije se je posrečilo postaviti krasno stavbo hotela „UNION“. — Delničarji postali so solastniki tega podjetja, in delnice imajo sedaj svojo vrednost. Treba je pa še oddati III. emisijo, in odda se lahko, ako naše hranilnice in posojilnice vzajemno postopajo in prevzamejo delnice. — Tako narodno-gospodarsko delo mora vspevati. — Oglasila za podpise delnic sprejema podpisani načelnik.

Dr. V. Gregorič,
načelnik.

Pri nakupu klajnega apna

zahtevajte **pismene garancije** zato, da ima v sebi **fosforjevo kislino** in da je **čisto**! Poslano blago dajte **preiskati**! Spoznali boste, da so vsi posnemki **slabi** in da je **le naša** postavno zavarovana znamka **najboljša**! Zahtevajte torej povsod izrecno le **pristno**, skozi **14 let** preizkušeno

Barthelovo klajno apno.

Cene zmerne. — Priznanja zastoj.

MIH. BARTHEL & Comp.,

Dunaj, X/3 Siccardsburggasse 44/G.

Dopisuje se slovenski!

6-5

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

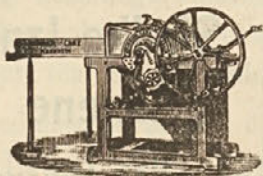
Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 27.

247 24-22

Mlatilnice

lahko tekoče z rokami za goniti.

Mlatilnice vsakovrstne
z vrtilom (gepeljom).

Mlatilnice z motor-

jem na bencin (najcenejša gonilna sila) kakor tudi vsi poljedelski stroji po

zelo znižanih cenah

pri

Karol Kavšeka nasled. 248 x-22

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in zaloga strojev.

Ljubljana, Dunajska cesta 16.

Vsakdo naj se v svojo korist prepriča predno kupi kaki stroj!

Berite!

Gospodarsko društvo Baderna

v Istri

262 24-12

ima v svojem združnem skladišču
pristnega terana in izborna belo vino!

Cene zmerne!

Pošilja se pod sledečimi ugodnimi, poštenimi pogoji:

1. Vino se pošilja **franko skladišče** ali želez. postaja Sv. Petar u Šumi ali Poreč (Parenzo). — Tudi v lastnih sodih, ki se vrnejo **franko** na eno obeh postaj.
2. Od postaje gre blago na račun in riziko naročnika.
3. Reklamacije veljajo še **osem dni** po dostavi fakture (računa).
4. Plača se **takoj** ali tekom **30 dni** potom **Zadružne zveze** v Ljubljani.
5. Vino se tudi **zamenja** za les — fižol — krompir — moko — otrobe — koruzo in druge gospodarske in obrtnijske izdelke.
6. Pri naročilih izpod **300 litrov** se vzorcev ne pošilja

Zadruga! Trgujemo med seboj! Pomagajmo druga drugi! Vsaka konkurenca — vsak riziko je izključen pri kupu in prodaji!

Naše načelstvo posreduje radevolje brezplačno tudi pri nakupu vina in grozdja od nje članov. Za posredovano kupčijo prevzame garancijo!

Berite!

Prva kranjska mizarska zadruga v Št. Vidu nad Ljubljano

vpisana zadruga z omejenim jamstvom

nasproti železniške postaje Vižmarje v lastni hiši

naznanja slavnemu občinstvu, da si je preuredila

mizarsko delavnico s strojnim obratom na parno silo.

Velika zaloga **spalnih, jedilnih in salonskih oprav, vseh vrst in slogov** od preprostih do najfinejših, po najnižjih cenah, brez konkurence.

Izdeljuje vsa **pohištvena in stavbna dela, oprave za hotele, sanatorije in druge javne zgradbe.**

257, 24—15

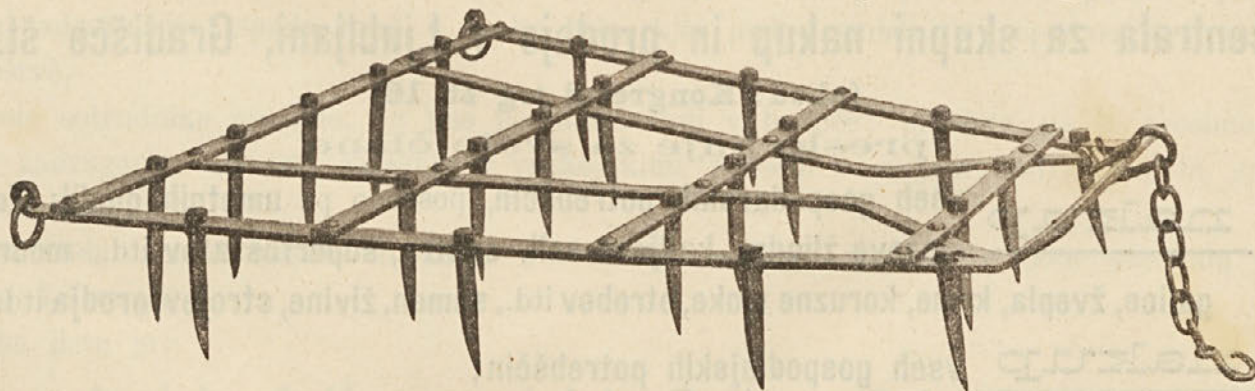
**Zaloga v Šent Vidu nad Ljubljano, prodajalna v Ljubljani,
Dunajska cesta št. 18. — v hiši Kmetске posojilnice.**

Ceniki na razpolago.

Provačuni in načrti brezplačno.

Najboljše patentirane brane

nadkriljujejo vsakovrstne dosedanje lesene brane, ker so nepokvarljive ter se zobovi vsikdar lahko z novimi nadomeste. ♦ Cena za 1 komad (teža približno 25 kg) 15 K

Nadalje vse vrste dobro varjenih verig za živino, vozove itd., kakor raznovrstnih kovanih žeblov priporoča

258, 24—15

Prva žrebljarska in železo-obrtna zadruga v Kropi in Kamnigorici

registr. zadruga z omejeno zavezo.

Ceniki na zahtevo brezplačno in franko. Kmetijske zadruge pri večjem odjemu popust.

Najboljša in najsigurnejša

Stanje vlog 30. junija 1906:
čez 12 milijonov kron

prilika
za štedenje!

Denarni promet 30. junija 1906:
čez 27 milijonov kron

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,
preje: Gradišče štev. 1

sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstropje

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kaknega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih **4 K 50 h** na leto.

Stanje vlog 30. junija 1906: K 12,485.874·93 — Denarni promet v letu 1905: 54,418.440·28
Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo.

Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 30. junija 1906.

249, x—22

Dr. Ivan Susteršič,
predsednik.

Josip Šiška, kanonik,
podpredsednik.

Odborniki:

Fran Povše,
vodja, graščak, deželni odbornik, drž. in dež. poslanec itd.
Anton Kobi,
trgovec in pos. na Bregu
Frančišek Leskovic,
zasebnik in blag. ljud. pos.

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Ljubljani.
Karol Pollak,
tovarnar in posestnik v Ljubljani.

Anton Belec,
posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano.
Matija Kolar,
župnik pri D. M. Polju, svet. trg. in obrt. zbor. v Ljubljani.
Ivan Pollak,
tovarnar in pos. v Ljubljani.
Ivan Kregar,
Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku.

Gospodarska zveza

registrovana zadruga z omejeno zavezo,

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, Gradišče št. 1
(uhod: Kongresni trg št. 16)

preskrbuje za svoje člane

nakup vseh gospodarskih potrebščin, posebno pa umetnih gnojil: Tomazeve žindre, kalijeve soli, solitra, superfosfatov itd., modre galice, žvepla, krme, koruzne moke, otrobov itd., semen, živine, strojev, orodja itd.;

nakup vseh gospodinjskih potrebščin;

prodajo vsakovrstnih kmetijskih pridelkov in izdelkov.

Zaloga klajnega apna, oddaja se od 5 kg. naprej.